Razvoj prikazivanja LGBT zajednica u televizijskim serijama

Kavedžić, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:259185

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ MEDIJSKE KULTURE

MONIKA KAVEDŽIĆ

RAZVOJ PRIKAZIVANJA LGBT ZAJEDNICA U TELEVIZIJSKIM SERIJAMA

Završni rad

MENTOR: doc.dr.sc. Marina Đukić

Osijek, 2019.

SAŽETAK

Jedna od glavnih i najkontroverznijih tema današnjice su svakako LGBT zajednice o kojima svakodnevno možemo pročitati članak ili pogledati reportažu na televiziji. Također se sve više pojavljuju kao glavni likovi u filmovima i serijama te se često susrećemo s pojmom LGBT u navedenom području. LGBT zajednice često su diskriminirane i meta su govora mržnje. Opće je poznato da nisu prihvaćene u našem društvu i zbog toga filmovi i serije koje prikazuju odnose između istospolnih osoba ne mogu zaobići loše kritike. LGTB zajednice bile su i uvijek će ostati tema o kojoj se najviše govori i tema koja se najviše provlači kroz sve vrste medija.

Ključne riječi: LGBT, televizija, film, serija, diskriminacija

ABSTRACT

One of the main and most controversial topics nowadays are surely LGBT community about which we can daily read an article or watch reportage on TV. They are also increasingly appearing as main characters in movies or TV shows and we can often encounter with the term LGBT in stated area. LGBT community is often discriminated and is the target of hate speech. It is known that these communities are not accepted in our society and because of that, movies and TV shows that present relationships between same-sex persons, can't bypass bad criticism. LGBT communities were and always will be the topic that is most talked about and the topic that is passing through all kinds of media.

Keywords: LGBT, television, movie, TV show, discrimination

SADRŽAJ

SAŽETAK.....
1. UVOD.....1
2. LGBT zajednica.....2
2.1. DISKRIMINACIJA, STEREOTIPI I PREDRASUDE.....2
2.1.1. Diskriminacija na temelju rodnog identiteta i spolne orijentacije.....3
2.1.2. Stereotipi i predrasude prema LGBT zajednici.....4
2.2. LGBT ZAJEDNICA U HRVATSKOJ.....5
2.2.1. Uloga medija u stvaranju slike o LGBT zajednici u Hrvatskoj.....6
3. POVIJEST PRIKAZIVANJA LGBT-A NA TELEVIZIJI.....7
3.1. RAZVOJ PRIKAZIVANJA LGBT-A U TELEVIZIJSKIM SERIJAMA.....9
3.2. 1970-e.....9
3.2.1. Prisoner (1979).....10
3.3. 1980-e.....11
3.3.1. Dynasty (1981).....11
3.4. 1990-e.....12
3.4.1. Friends (1994).....12
3.4.2. Will & Grace (1998).....13
3.5. 2000-e.....15
3.5.1. Queer as Folk (2000).....16
3.5.2. Grey´s Anatomy (2005).....17
3.5.3. Glee (2009).....18
3.6. 2010-e.....19
3.6.1. Pretty Little Liars (2010).....20
3.6.2. Shameless (2011).....21
3.6.3. Orange Is the New Black (2013).....22
4. ZAKLJUČAK.....24
5. POPIS LITERATURE.....26
6. PRILOZI.....28
6.1. POPIS SLIKA.....28
6.2. POPIS GRAFIKONA.....29

1. UVOD

Sve se više priča o pravima i položaju LGBT zajednica u društvu. Svima je poznato da nisu dobro prihvaćene te da su osobe koje su članovi te iste zajednice često diskriminirane i omalovažavane od većine društva. U cijelom svijetu se osnivaju udruge kako bi pomogle poboljšati njihov položaj, ali mali broj njih u tome uspijeva. Najveći utjecaj u tome imaju, naravno, mediji. Svakodnevno možemo pročitati članak u novinama koji je pun govora mržnje, stereotipa i diskriminacije prema LGBT osobama i isto tako možemo vidjeti isprdavanje LGBT zajednice na televiziji. Veliku ulogu u promicanju mržnje prema zajednici dakako ima internet koji je prisutan svugdje oko nas i svi mu imaju pristup. Postoji nebrojeno tekstova, videa, komentara i ostaloga, gdje se vrijeđaju LGBT osobe i gdje se krše njihova prava. Iako se nalazimo u razdoblju gdje stereotipi i diskriminacija više ne bi trebali biti normalni, spolna orijentacija, rodni identitet i spolne karakteristike smatraju se primarnim čimbenicima viktimizacije i diskriminacije. Diskriminacija na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta smatraju se drugim i trećim najraširenijim oblicima diskriminacije (Ioannou, 2019:8). Uz svu diskriminaciju i mržnju koju LGBT zajednice dobivaju, postoje i oni koji imaju pozitivan pristup prema zajednici, a to su filmovi i serije. Sve više glavnih glumaca u filmovima i televizijskim serijama identificiraju se kao LGBT osobe i privlače pažnju publike koja kasnije mijenja svoje mišljenje koje ima zbog većine. Ovo je najviše rasprostranjeno u serijama koje su i tema ovog završnog rada. Cilj je pokazati kako se prikazivanje LGBT zajednica u televizijskim serijama mijenjalo kroz godine i kakvu je razinu dosegnulo u posljednjih dvadesetak godina. Kako bismo započeli s razvojem prikazivanja LGBT zajednice u serijama, prvo moramo objasniti pojmove povezane s temom.

2. LGBT zajednica

LGBT je termin koji se sastoji od četiri akronima od kojih svaki ima svoje značenje i vrlo je važno objasniti ih kako bismo se mogli dalje nastaviti baviti s temom. LGBT označava lezbijke, gej muškarce, biseksualne osobe i transrodne osobe. Lezbijka je žena koju emocionalno i/ili fizički privlače žene, a gej je muškarac kojeg emocionalno i/ili fizički privlače muškarci. „Gej" je pojam koji se ponekad koristi kao opći pojam koji pokriva i lezbijke i biseksualne osobe. Biseksualne osobe su osobe koje emocionalno i/ili fizički privlače osobe različitih spolova. (ILGA Europe, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Transrodna osoba je ona osoba čiji je rodni identitet različit od spola dodijeljenog pri rođenju. Ovaj pojam obuhvaća više rodnih identiteta, npr. trans muškarac, trans žena, agender osoba, itd. (TGEU, 2016, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Osim ovih osnovnih pojmova, termin LGBT može sadržavati još neke dodatne akronime kao što su interspolna osoba, panseksualna osoba, queer osoba te osoba koja se preispituje (questioning). Interspolne osobe se rađaju sa spolnim karakteristikama koje ne pripadaju strogo muškim ili ženskim kategorijama ili koje pripadaju objema istovremeno (Ghattas, 2015, navedeno u Teofilopoulos i Paganis, 2019). Panseksualna osoba, ili drugim nazivom omniseksualna osoba, je osoba koja osjeća romantičnu, spolnu ili emocionalnu privlačnost prema osobama svih rodova i spolova. Preispitivanje ili Questioning je proces istraživanja vlastitog rodnog identiteta, rodnog izražavanja i spolne orijentacije (LGBTQIA Resursni centar – Kalifornijsko sveučilište/kampus Davis, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Kvir ili Queer je akademski termin koji uključuje ljude koji nisu heteroseksualni (lezbijke, gej muškarci, biseksualci i trans osobe). Queer teorija predstavlja izazov heteronormativnim društvenim normama po pitanju roda i spolnosti te tvrdi da su rodne uloge društvene konstrukcije (ILGA Europe, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019).

2.1. DISKRIMINACIJA, STEREOTIPI I PREDRASUDE

U našem društvu normalno je imati stereotipe prema osobama koje su drugačije i isto tako diskriminirati ih na osnovu njihovih osobitosti koje su većini društva neobične. Među ovim „drugačijima" nalaze se i LGBT zajednice koje su svakodnevno na meti govora mržnje,

diskriminacije i raznih stereotipa koji su se kroz godine razvili. Za početak je važno objasniti koje su definicije diskriminacije, stereotipa i predrasuda. Diskriminacija se uglavnom dijeli na dvije vrste, izravnu i neizravnu. Izravna diskriminacija je kada se prema jednoj osobi postupa manje povoljno nego što bi se postupalo prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji na temelju zaštićenih karakteristika kao što su rasno i etničko podrijetlo, religija ili vjerovanje, spol, spolna orijentacija, itd. (Direktiva, 2000, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Neizravna diskriminacija događa se kada bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa stavili osobe zaštićenih karakteristika u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s osobama koje imaju druge karakteristike. (Direktiva, 2000, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Predrasude i stereotipe često se smatra istim pojmom, iako označavaju drugačije stvari. Imati predrasude znači suditi pojedinca ili skupinu na temelju njihovih društvenih, fizičkih ili kulturalnih karakteristika. Stereotip pak označava društveni konstrukt koji može imati neku osnovu u stvarnosti, ali je tu najvažnija generalizacija. (Online rječnik društvenih znanosti, n.d., navedeno u Thelofilopoulos i Paganis, 2019).

2.1.1. Diskriminacija na temelju rodnog identiteta i spolne orijentacije

Diskriminacija na temelju rodnog identiteta i spolne orijentacije jedna je od najraširenijih oblika diskriminacije danas. Često se susrećemo s njom u medijima ili u društvu oko nas. Postoji mnoštvo pojmova koji se pojavljuju kada se spominje diskriminacija LGBT zajednice. Najvažniji pojmovi su: bifobija, cisseksizam, feminizam, heteronormativnost, homofobija, seksizam i transfobija. Bifobija je strah, nerazumna ljutnja i netolerancija prema biseksualnosti i biseksualnim osobama, a homofobija je strah, nerazumna ljutnja i mržnja usmjerena prema homoseksualnosti općenito (ILGA Europe, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Cisseksizam ili drugim genderizam je sustav diskriminacije i isključenosti koji ugrožava osobe čiji rod ili rodno izražavanje spada izvan cis-normativnih konstrukata. Ovaj se sustav temelji na vjerovanju da treba postojati samo dva roda, muški i ženski (LGBTQIA Resource Center, n.d., navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Feminizam je politički stav i predanost u promjeni političkog položaja žena koja se temelji na tezi da su žene podčinjene zbog svog rodnog tijela, tj. spola. (European Institute for Gender Equality, n.d., navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Heteronormativnost se odnosi na kulturne i društvene prakse u kojima se muškarci i žene navode

na vjerovanje da je heteroseksualnost jedina zamisliva spolna orijentacija, odnosno da je to jedini način da se bude „normalan“ (ILGA Europe, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Seksizam su radnje ili stavove koji diskriminiraju osobe isključivo na temelju njihovog roda. On je povezan s moći tako da se prema onima koji imaju moć tipično odnosi s favoriziranjem, kao npr. muškarce se smatra jakima i svemogućima, a one koji nemaju moć se tipično diskriminira, npr. žene moraju biti u kući s djecom, brinuti se za ručak i ostalo. Seksizam je povezan i sa stereotipima pošto je također često utemeljen na lažnim vjerovanjima ili pretjeranim priopćenjima o rodu (Online rječnik društvenih znanosti, n.d., navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Na kraju imamo transfobiju koja znači matricu kulturalnih i osobnih vjerovanja, mišljenja, stavova i agresivnog ponašanja utemeljenih na predrasudama, gađenju, strahu i mržnji usmjerenoj protiv pojedinaca ili skupina koje nisu u skladu s društvenim rodnim očekivanjima i normama. Ona posebice utječe na pojedince čiji se rodni identitet razlikuje od rodne uloge pripisane pri rođenju te se očituje na različite načine (izravno fizičko nasilje, vrijeđanje, diskriminiranje u medijima). Uključuje i institucionalizirane oblike diskriminacije kao što su kriminalizacija, patalogizacija, itd. (TGEU, 2016, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019).

2.1.2. Stereotipi i predrasude prema LGBT zajednici

Svakodnevno se susrećemo s nekom vrstom stereotipa ili predrasuda prema nekomu ili nečemu, a često se ti stereotipi i predrasude odnose na LGBT zajednicu. Važno je napomenuti kako oni nisu urođeni nego nastaju utjecajem društva i okoline. Uobičajen fenomen diskriminativnog ponašanja usmjerenog prema LGBT zajednici jest medijsko prikazivanje negativnih stereotipa i predrasuda prema LGBT osobama te pogrešno predstavljanje njihovog ponašanja i načina života. Najčešći stereotipi su oni o gej muškarcima koji se prikazuju kao prenaglašeni, ženstveni i ostalo te se lezbijke prikazuju kao vrlo muževne. Mali udio tih opisa primarno je heteronormativan prikaz načina na koji se istospolni parovi i LGBT pojedinci ponašaju (McLaughlin i Rodriguez, 2017, navedeno u Ioannau, 2019). Jedan od stereotipa je i onaj da su LGBT osobe mentalno bolesne, odnosno da su perverznjaci, pedofili, psihopati, itd. Ovaj stereotip je netočan. Homoseksualnost je prvi put depatologizirana u 1973. godini kada je Američko udruženje psihijatara uklonilo termin, tj. dijagnozu „homoseksualnosti“ iz svog priručnika (Drecher, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019). Nakon toga, često možemo čuti stereotip koji govori da LGBT

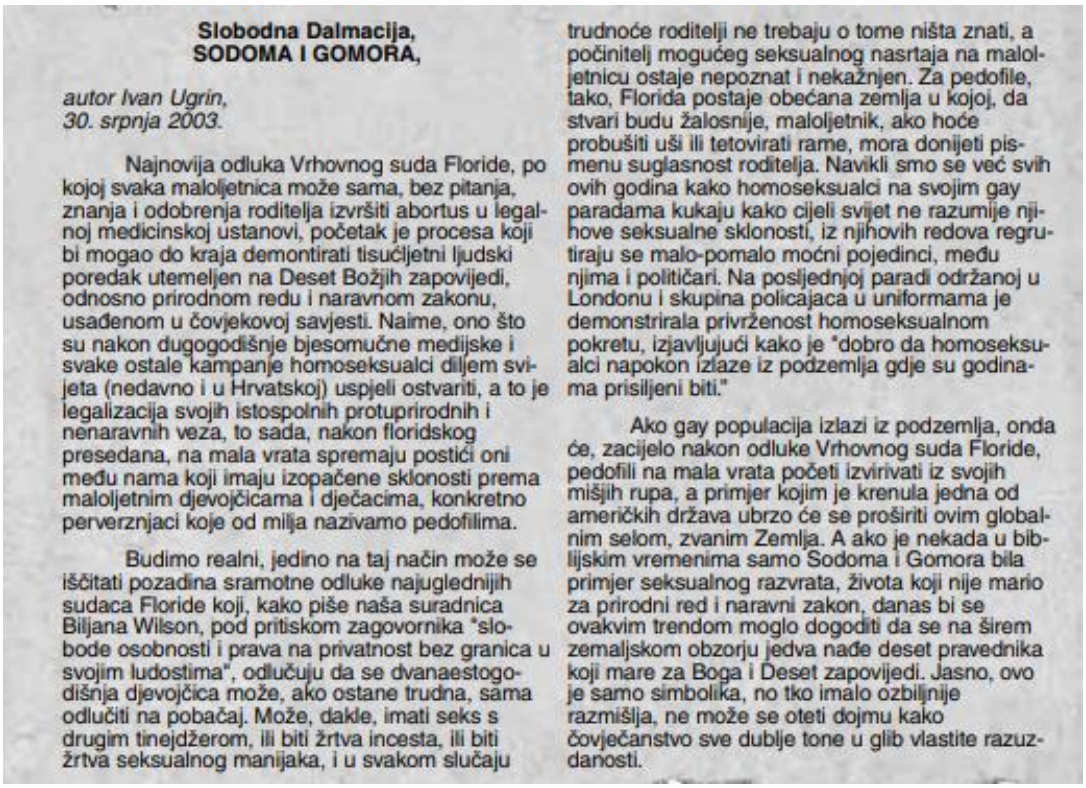
osobe nemaju sposobnost uzdržavanja djece, odnosno da će djeca LGBT osoba biti disfunkcionalna. Naime, Američko psihološko udruženje, Kalifornijsko psihološko udruženje, Američko psihijatrijsko udruženje i Američko udruženje za brak i obiteljsku terapiju proveli su istraživanje u kojem su usporedili ishode za djecu s LGBT roditeljima s ishodima za djecu s heteroseksualnim roditeljima gdje se pokazalo kako su LGBT roditelji jednako sposobni za odgajanje djece kao i heteroseksualni roditelji. Isto tako istraživanja u posljednjih nekoliko godina nisu uspjela pronaći nikakve značajne razlike između odgoja i sposobnosti LGBT roditelja i heteroseksualnih roditelja. (APA, 2015, navedeno u Theofilopoulos i Paganis, 2019).

2.2. LGBT ZAJEDNICA U HRVATSKOJ

U zadnjih nekoliko godina, kao u cijelom svijetu, tako se i u Hrvatskoj razvio LGBT pokret i zajednica postaje sve veća. Godinama se zajednica borila za svoja prava i naposljetku ih je i dobila. Međutim, opće je poznato kako još uvijek nije prihvaćena u društvu te se LGBT osobe svakodnevno susreću s nekim oblikom nasilja zbog svoje seksualnosti.
U Hrvatskoj je provedeno nekoliko studija o diskriminaciji i nasilju nad LGBT osobama u Hrvatskoj. Najveće istraživanje provele su organizacije Zagreb Pride, LORI i Queer Sport Split 2013. godine gdje je anketirano nešto više od šest stotina LGBT osoba. Rezultati su pokazali kako je 73.6% ispitanika od 2006. godine doživjelo nekakav oblik nasilja zbog svoje orijentacije te da je najčešći oblik onaj na psihološkoj razini, a nakon njega slijedi fizičko zlostavljanje. Također, ovo istraživanje pokazalo je da se diskriminacija većinom pojavljuje unutar obitelji. (Dujmović i Vajagić, 2019:54). Izvješća ILGA Europea pokazuju da je društveno prihvaćanje LGBT osoba u Hrvatskoj još uvijek poprilično nisko što pokazuje to da je čak 60% ispitanika izjavilo da je bilo osobno diskriminirano zbog svoje spolne orijentacije. Rezultat toga je da većina LGBT osoba u Hrvatskoj ne želi javno otkriti svoju orijentaciju zbog straha koji stvara stav društva. (ILGA Europe, 2016, navedeno u Dujmović i Vajagić, 2019).

2.2.1. Uloga medija u stvaranju slike o LGBT zajednici u Hrvatskoj

Mediji su u zadnjih nekoliko godina doživjeli veliku popularnost i svi smo manje više okruženi nekom vrstom medija svaki dan u svakom trenutku. Utjecaj medija vidi se u svakome od nas pa tako mediji imaju veliku ulogu u stvaranju svih stereotipa i predrasuda prema manjinama u Hrvatskoj, među njima i LGBT zajednici. O temi LGBT-a često se izvještava netočno i površno što stvara negativnu i pogrešnu sliku koja se kasnije širi društvom. Mediji su najčešće nedovoljno informirani o temi te joj pristupaju kao prema nečemu što nije normalno. (LORI, 2001, navedeno u Dujmović i Vajagić, 2019). Kao što je spomenuto, mediji predstavljaju jedan od glavnih izvora informacija danas, međutim, njihova uloga nije samo informiranje javnosti nego i odgoj te iste. Potrebno je stoga da se ti mediji bore za ljudska prava i slobodu, samim time i prava LGBT osoba zato što prava koja oni traže nisu neka posebna prava, nego osnovna ljudska prava. (LORI, 2004:6)

Slobodna Dalmacija,
SODOMA I GOMORA,

autor Ivan Ugrin,
30. srpnja 2003.

Najnovija odluka Vrhovnog suda Floride, po kojoj svaka maloljetnica može sama, bez pitanja, znanja i odobrenja roditelja izvršiti abortus u legalnoj medicinskoj ustanovi, početak je procesa koji bi mogao do kraja demontirati tisućljetni ljudski poredak utemeljen na Deset Božjih zapovijedi, odnosno prirodnom redu i naravnom zakonu, usađenom u čovjekovoj savjesti. Naime, ono što su nakon dugogodišnje bjesomučne medijske i svake ostale kampanje homoseksualci diljem svijeta (nedavno i u Hrvatskoj) uspjeli ostvariti, a to je legalizacija svojih istospolnih protuprirodnih i nenaravnih veza, to sada, nakon floridskog presedana, na mala vrata spremaju postići oni među nama koji imaju izopačene sklonosti prema maloljetnim djevojčicama i dječacima, konkretno perverznjaci koje od milja nazivamo pedofilima.

Budimo realni, jedino na taj način može se iščitati pozadina sramotne odluke najuglednijih sudaca Floride koji, kako piše naša suradnica Biljana Wilson, pod pritiskom zagovornika "slobode osobnosti i prava na privatnost bez granica u svojim ludostima", odlučuju da se dvanaestogodišnja djevojčica može, ako ostane trudna, sama odlučiti na pobačaj. Može, dakle, imati seks s drugim tinejdžerom, ili biti žrtva incesta, ili biti žrtva seksualnog manijaka, i u svakom slučaju trudnoće roditelji ne trebaju o tome ništa znati, a počinitelj mogućeg seksualnog nasrtaja na maloljetnicu ostaje nepoznat i nekažnjen. Za pedofile, tako, Florida postaje obećana zemlja u kojoj, da stvari budu žalosnije, maloljetnik, ako hoće probušiti uši ili tetovirati rame, mora donijeti pismenu suglasnost roditelja. Navikli smo se već svih ovih godina kako homoseksualci na svojim gay paradama kukaju kako cijeli svijet ne razumije njihove seksualne sklonosti, iz njihovih redova regrutiraju se malo-pomalo moćni pojedinci, među njima i političari. Na posljednjoj paradi održanoj u Londonu i skupina policajaca u uniformama je demonstrirala privrženost homoseksualnom pokretu, izjavljujući kako je "dobro da homoseksualci napokon izlaze iz podzemlja gdje su godinama prisiljeni biti."

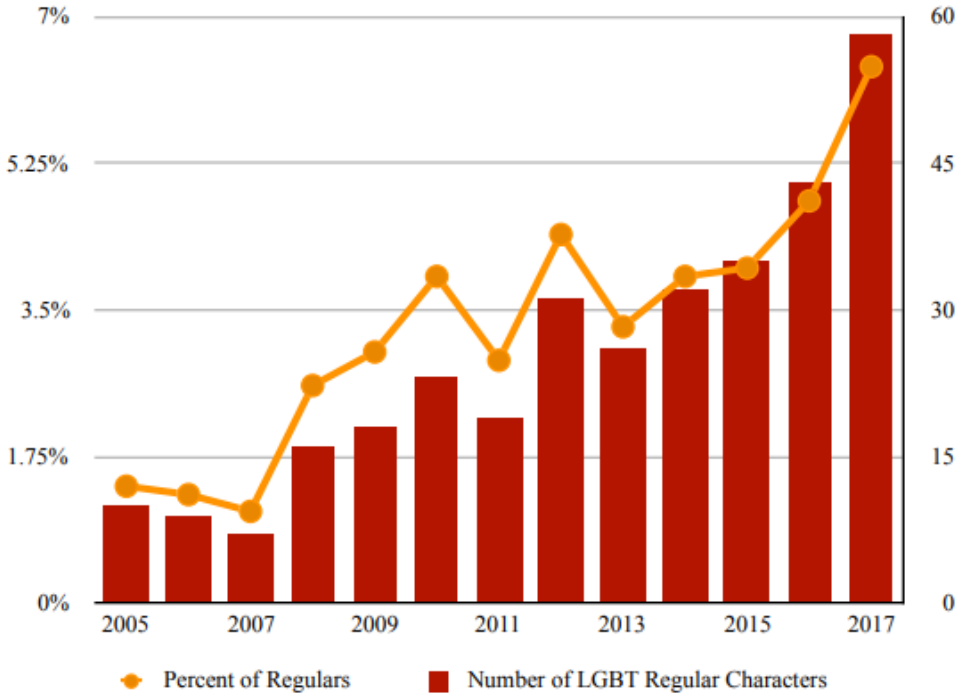
Ako gay populacija izlazi iz podzemlja, onda će, zacijelo nakon odluke Vrhovnog suda Floride, pedofili na mala vrata početi izvirivati iz svojih mišjih rupa, a primjer kojim je krenula jedna od američkih država ubrzo će se proširiti ovim globalnim selom, zvanim Zemlja. A ako je nekada u biblijskim vremenima samo Sodoma i Gomora bila primjer seksualnog razvrata, života koji nije mario za prirodni red i naravni zakon, danas bi se ovakvim trendom moglo dogoditi da se na širem zemaljskom obzorju jedva nađe deset pravednika koji mare za Boga i Deset zapovijedi. Jasno, ovo je samo simbolika, no tko imalo ozbiljnije razmišlja, ne može se oteti dojmu kako čovječanstvo sve dublje tone u glib vlastite razuzdanosti.

Slika 1. Primjer izvještavanja o LGBT-u u hrvatskim medijima
Izvor: preuzeto u cijelosti (Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“, 2004: 21)

3. POVIJEST PRIKAZIVANJA LGBT-A NA TELEVIZIJI

Razvojem televizije u zadnjih nekoliko godina razvio se i prikaz LGBT zajednice u filmovima, reklamama, televizijskim serijama i ostalom. Opće je poznato da još uvijek postoje dvojbe oko toga treba li se ova konzervativna tema prikazivati na televiziji. U početku je prikaz LGBT-a bio zabranjen raznim kodeksima u Hollywoodu od 1930. do 1968. godine. Homoseksualce se na televiziji prikazivalo samo kao zlostavljače djece, psihopate, drag kraljice ili pak kao žrtve nekog oblika nasilja. LGBT se na TV-u počeo prikazivati u pozitivnijem svjetlu u 70-im i 80-im godinama, ali većinom su se ti likovi prikazivali samo u jednoj epizodi, a ne kao ponavljajući likovi te je njihova homoseksualnost prikazana kao problem, a ne kao njihova karakteristika. (Cook, 2018: 5-6). Prikazivanje LGBT-a ima vrlo veliku važnost zbog toga što može utjecati na mišljenje većine prema zajednici ili može imati pozitivan efekt na članove zajednice, pogotovo adolescente. Za promicanje pozitivnog stava na televiziji i medijima općenito bori se organizacija GLAAD (Gay and Lesbian Alliance Against Defamination), osnovana 1985. godine. GLAAD je posvećen suprotstavljanju diskriminaciji prema LGBT pojedincima u medijima te promiče razumijevanje, prihvaćanje i jednakost. Od svog postanka pa do danas, GLAAD je sastavni dio povećanog prikazivanja LGBT osoba u medijima na pošten, uvažen i pozitivan način (Farr, n.d.). Od 2005. godine GLAAD objavljuje izvješća pod nazivom „Where we are on TV“ u kojima možemo vidjeti koliko se zapravo prikazivanje LGBT zajednice promijenilo kroz zadnjih nekoliko godina. Tako u izvješću za 2005. i 2006. godinu stoji da se na TV-u prikazalo ukupno 10 stalnih LGB (bez transrodnih osoba), tj. 1,4% likova, dok se u 2017. i 2018. godini prikazalo 58 stalnih LGBT likova (6,4%). U zadnjim izvješćima pokazalo se kako je na televiziji bilo ukupno 103 stalnih LGBT osobe te 70 ponavljajućih, a nešto manje na Amazonu i Netflixu, točnije 51 stalna i 19 ponavljajućih. (Cook, 2018: 6).

Grafički prikaz 1. GLAAD-ovo izvješće „Where we are on TV“

Izvor: preuzeto u cijelosti (Cook, C., 2018: str. 7)

Prije 1990. godine bilo je vrlo malo prikazivanja LGBT likova na televiziji što je primjer „*simboličkog uništenja*“. Ovaj pojam uveo je 1972. godine George Gerbner te on označava nedostatak zastupljenosti manjina u medijima. Nakon njega, 1978. godine, Tuchman proširuje pojam kako bi opisivao proces kojim masovni mediji izostavljaju ili osuđuju manjine. Danas „simboličko uništenje“ prema Bourdieu (2001) znači oblik simboličkog nasilja gdje dolazi do odbijanja zakonitog i javnog postojanja, posebno od strane pravnih ustanova. Samo predstavljanje likova nije bitno, bitna je prezentacija istih, a najčešće se ta prezentacija provodi kroz stereotipe koje društvo već ima prema manjinama, u ovom slučaju prema LGBT zajednici. Nadalje, prije nekoliko desetljeća nije nedostajalo samo zastupljenosti LGBT likova u medijima, nego je i sadržaj o njima bio ograničen, što nije bilo pogodno za mlađu LGBT populaciju koja preko medija pokušava pronaći svoje uzore. Početkom 2000. godina serije su se fokusirale većinom samo na gej muškarce, lezbijke i biseksualne osobe, dok se transrodne osobe prikazivanje transrodnih osoba bilo svedeno na minimum (Chavez, 2015: 9-10).

3.1. RAZVOJ PRIKAZIVANJA LGBT-A U TELEVIZIJSKIM SERIJAMA

Opće je poznato da je televizija jedan od najutjecajnijih medija te da ima važnu ulogu u oblikovanju mišljenja većine (Seif, 2017:6). Pogrešnim prikazom LGBT zajednice, pogotovo na televiziji, stvaraju se stereotipi i predrasude. Međutim, u posljednjih nekoliko godina drastično se povećalo prikazivanje LGBT-a na televiziji, a samim time se počeo sve više prikazivati u televizijskim serijama. Uz ovaj razvoj promijenili su se i komentari publike na ovu temu, sve je manje stereotipa, a sve više pozitivnih komentara (Cook, 2018:11). Neki televizijski programi počeli su prikazivati serije s LGBT likovima su CNN, NBC i FOX gdje su se prikazivale serije kao što su *Will i Grace* i *Queer as folk.* Ove serije su većinom bile pune stereotipa prema LGBT osobama, npr. gej likove se prikazivalo kao vrlo ženstvene, a lezbijke se prikazivalo kao muževne (GLAAD, 2016, navedeno u Seif, 2017). Naime, ti stereotipi nisu značili da su te serije protiv homoseksualaca, nego su pokušavale prikazati kako se heteroseksualce uvijek prikazuje kao nešto što je „normalno“, dok se homoseksualce najčešće prikazuje kao nasilne, agresivne, „nenormalne“ (Fisher, et al., 2007, navedeno u Seif, 2017). U ovom radu prikazat će se kako se razvoj prikazivanja i vidljivost LGBT osoba na televiziji povećao te način prikazivanja tih istih u nekoliko desetljeća. Prikazani primjeri su iz 1970-ih, 1980-ih, 1990-ih, 2000-ih i 2010-ih godina te su neki izabrani na temelju liste stranice Out (n.d.), a neki na temelju vlastitog iskustva.

3.2. 1970-e

Kao što je navedeno gore, 70-ih godina se LGBT počeo prikazivati u serijama, ali se lik, član LGBT zajednice, pojavio samo na kratko. Prvi istospolni par prikazan je u filmu *That Certain Summer* iz 1972. u kojemu su prikazana dva muškarca koja svoju vezu drže u tajnosti, ali kasnije budu otkriveni. Nakon ovog je filma prikazivanje LGBT likova vidno napredovalo te se sve više prihvaćalo od strane društva (Brooks, 2016). Iako još uvijek nije bilo značajnog napretka za LGBT zajednicu na televiziji, jasno je da je počela borba za poboljšanje odnosa prema zajednici u društvu, za bolje uvjete i prezentaciju u masovnim medijima koji su već tada imali veliku ulogu u oblikovanju društva.

3.2.1. Prisoner (1979)

Prisoner je australska serija u režiji Reg Watsona iz 1979. godine. Radnja je smještena u ženskom zatvoru „Wentworth“ gdje se nalaze žene optužene za različita kriminalna djela kao što su droga, ubojstva i ostalo. Lik koji je možda najkontroverzniji lik ove serije je lezbijka Joan Ferguson koja je zaposlenica zatvora, odnosno policajka. Ona je u zatvoru u kojemu je prije radila razvila osjećaje prema zatvorenici Audrey te joj se isto to dogodilo kada se premjestila na radno mjesto u Wentworthu gdje joj je za oko zapela zatvorenica Hannah (Fandom, n.d.) Joan Ferguson se pojavljuje u kasnijim epizodama serije, ali već u prvo pojavljivanju pokazuje zanimanje za drugu zaposlenicu zatvora, ali pokušava sakriti ono što ona zapravo jest. Isto tako, kroz osmijeh odmjerava sve zatvorenice i pri tome pokazuje zadovoljstvo. Drugi LGBT lik u seriji je zatvorenica Franky koja već u prvoj epizodi prve sezone daje komplimente novoj zatvorenici te se jasno vidi kako ju privlače žene i u istoj sceni ju napada te ju tjera na nešto što ona ne želi. Također, lik Franky prikazan je kao muževan, agresivan i opasan što dokazuje stereotipe koji se zadržavaju u društvu još i danas. LGBT se još uvijek smatrao nečim neprirodnim i minimalno se prikazivao u medijima te je bio popraćen mnogim stereotipima i predrasudama kojima se LGBT osobe najčešće opisuju.

Slika 2. Joan Ferguson
Izvor: preuzeto u cijelosti (Pinterest, n.d.)

3.3. 1980-e

Jasno se može vidjeti razlika između 70-ih gdje je postojala samo jedna serija u kojoj je bio prikazan LGBT lik i 80-ih godina gdje se sve više snimaju serije s barem jednim LGBT likom. Međutim, još uvijek je to bilo samo u jednoj epizodi i većinom je to bio samo jedan lik. Neke od serija iz 80-ih godina koje su poznate po svojim LGBT likovima su: *Hill Street Blues, Dynasty, Two of Us,* itd. Jedna od serija koju možemo izdvojiti kao pozitivan prikaz zajednice, ali i dokaz o diskriminaciji prema LGBT osobama s kojom se one svakodnevno susreću, je serija *Dynasty* koja je detaljnije opisana u sljedećem podnaslovu.

3.3.1. Dynasty (1981)

Dynasty je sapunica u kojoj se pojavljuje jedan od prvih gej likova na televiziji. Ono po čemu se serija smatrala drugačijom i posebnom za to vrijeme su teme o kojima se u seriji pričalo, kao npr. homoseksualnost, incest i druge rase (Lewis, 2018). Radnja je smještena u Denveru i vrti se oko imućne obitelji Carrington. Steven Carrington javno je gej i zbog toga ga njegova obitelj ne prihvaća. Steven je kroz cijeli svoj život preispitivao svoju seksualnost i čak je bio oženjen dvaput za žensku osobu, ali je uvijek na kraju došao do zaključka da mu se muškarci više sviđaju. Tako je bio i u vezama i s više muškaraca. Jedina ozbiljnija veza s muškarcem bila je sa senatorom Bartom Fallmontom. Njih dvojica su svoju vezu držali u tajnosti kako ne bi ugrozili svoje poslove niti odnose s ljudima oko njih. Naposljetku se njihova veza otkriva te Barta miču s mjesta senatora (Fandom, n.d.). U ovoj seriji može se vidjeti dokaz već napisanog gore, a to je da su LGBT osobe najčešće neprihvaćene od strane vlastitih obitelji te ih se najviše diskriminira u tom krugu.

Slika 3. Steven i senator Bart
Izvor: preuzeto u cijelosti (Fandom, n.d.)

3.4. 1990-e

U 90-im godinama dolazi do znatnog razvoja LGBT likova u televizijskim serijama pa se tako 1991. godine prvi put javno na televiziji prikazuje poljubac između osoba istog spola u jednoj epizodi serije *L.A. Law*. Naravno, ova epizoda nailazi na mnoge kritike i negativne komentare pa čak i prijetnje (Infoplease, n.d.). Počinje se snimati puno više serija s LGBT likovima te se prikazuju malo „eksplicitnije“ scene s parovima istog spola. Ove serije su također doživjele veliku popularnost i praćene su u cijelom svijetu te se sve manje nalaze na meti negativnih komentara i kritika. Neke od poznatijih serija snimljenih u ovo vrijeme su: Friends, Will & Grace, Buffy the Vampire Slayer, Dawson's Creek, itd.

3.4.1. Friends (1994)

Friends ili *Prijatelji,* jedna je od najpopularnijih serija danas i među starijima i među mladima. Riječ je o humorističnoj seriji koja prikazuje prijateljstvo između šestero ljudi koji se svakodnevno druže i koji prolaze kroz sve dogodovštine zajedno. Jedan od glavnih likova, Ross Geller bio je oženjen za Carol koja je, kako se odmicalo vrijeme, pokazivala sve manje zanimanja

za njega i njihovu vezu. Ne tako dugo nakon saznaje se kako su Carol cijelo vrijeme privlačile žene i naposljetku se ona zaljubi i završi u vezi s drugom ženom, Susan. *Prijatelji* je serija u kojoj se prikazuju zaruke i vjenčanje istospolnih osoba, Carol i Susan, što se nije smatralo normalnim u to vrijeme. Serija je u vrijeme kada je snimljena primila negativne reakcije upravo zbog prikazivanja lezbijskog vjenčanja i nekih detalja koji prije nisu bili viđeni na televiziji, ali je u kratkom vremenu postala jedna od najomiljenijih serija s mnoštvom pozitivnih komentara i velikom publikom diljem svijeta.

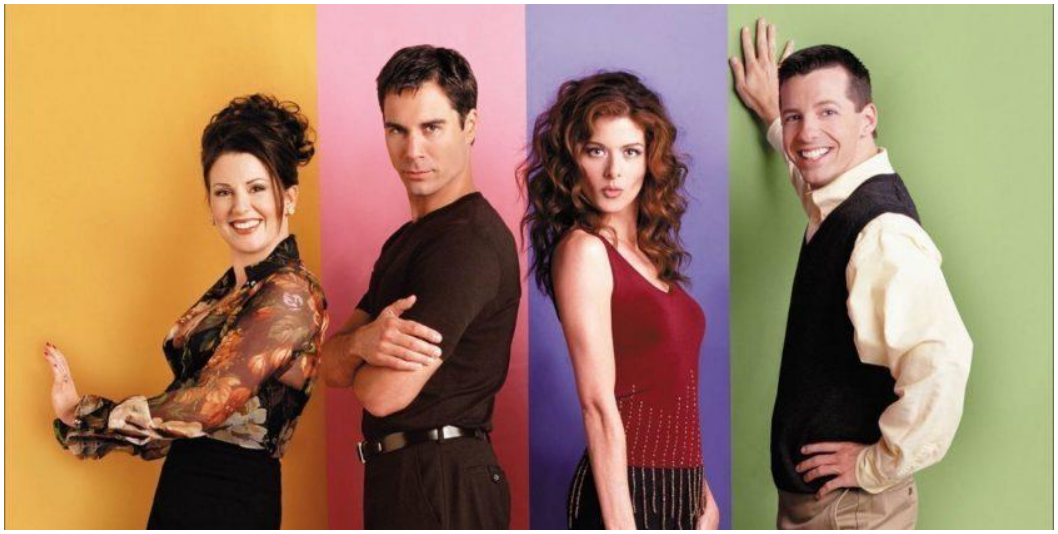

Slika 4. Susan i Carol u seriji *Prijatelji*
Izvor: preuzeto u cijelosti (Out, n.d.)

3.4.2. Will & Grace (1998)

Will & Grace humoristična je serija koja je prva u glavnoj ulozi imala dva gej muškarca. Prije ove serije bilo je jasno da na televiziji ovakva serija ne bi uspjela. LGBT lik bio je prihvaćen samo ako se prikazivao kao sporedni lik i čija se pozadina nije uzimala kao sastavni dio serije. Unatoč tomu, serija *Will & Grace* doživjela je ogroman uspjeh i na televiziji se prikazuje i danas (Keupp, 2018: 4). Od sredine pa do kraja 90-ih godina, LGBT zajednica se uspjela izboriti za neka prava i za veću vidljivost u medijima. Međutim, još uvijek je bila neprihvaćena u većini društva. Neke su zemlje donijele zakone koji štite, podržavaju i prihvaćaju LGBT zajednicu, a

druge su se pak osjećale ugroženo i zbog toga su donosile zakone koji bi dodatno isključili LGBT iz društva. Čak 34 zemalja donijelo je zakone kojima se negira i zabranjuje istospolni brak, što se smatralo izravnim odgovorom na legalizaciju istog tog braka u drugim zemljama. Ti zakonipripomogli su isključenju LGBT zajednice iz društva i mainstream kultura. *Will & Grace* na neki se način protivi tim zakonima, ali izbjegava izazivanje tih kultura, štoviše, podržava tradicionalni protokol „sitcoma" koji je sastavni dio mainstream kulture. Ovo je samo jedan od načina na koje serija *Will & Grace* koristi popularne „sitcom" elemente kako bi uspjela pridobiti publiku i što bolju reakciju. Unatoč tome što ističe svoje gej likove time što u glavnoj ulozi prikazuje dva gej muškarca, u isto je vrijeme i heterosocijalna. Četiri glavna lika u seriji gotovo je uvijek podijeljeno u parove suprotnog spola (Will i Grace, Jack i Karen) te na nikakvim reklamama i plakatima ne pokazuju homoseksualnost (Keupp, 2018: 5-32). Serija *Will & Grace* prikazuje gej muškarce i njihovu seksualnu orijentaciju kao njihovu karakteristiku. Prikazuje ih se kao drugačiju vrstu homoseksualaca i iz tog je razloga serija doživjela toliki uspjeh. S obzirom na sve stereotipe o gej muškarcima koji su odavno dio televizije, ovakav prikaz može se smatrati velikim napretkom. Homoseksualnost je povijesno definirana kao nešto što je suprotno muževnosti dok u ovoj seriji to nije slučaj. Will je prikazan kroz sliku mladog muškarca s mišićavim tijelom, lijepim licem, s dobrim obrazovanjem, profesionalnim poslom i visokim prihodima. Na takav način se na televiziji prikazuju i heteroseksualni likovi. Will se publici predstavlja kao simpatičan, dobro prilagodljiv gej muškarac što ruši sve stereotipe koji su se do tada prikazivali na televiziji. Naime, dok se nekima sviđa ovakav prikaz gej muškarca, drugi govore da Will nije dovoljno gej i da je čudno što se ne prikazuje onako kako su se gej muškarci prikazivali prije (Battles i Hilton-Morrow, 2002). Kroz sve napisano može se vidjeti koliko je LGBT zajednica napredovala 90-ih godina na televiziji i kako su se počele zanemarivati nametnute norme i pravila kako bi pokušali prikazati publici što LGBT zapravo jest.

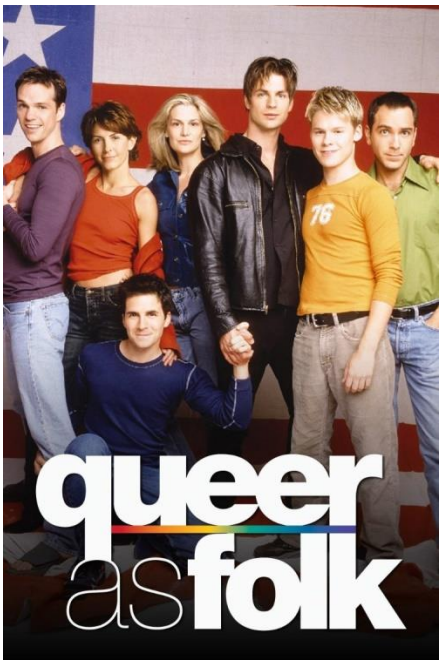
Slika 5. Karen, Will, Grace i Jack
Izvor: preuzeto u cijelosti (Telegram, 2017)

3.5. 2000-e

Prva država koja je legalizirala istospolni brak bila je Vermont, 2000. godine. Od toga trenutka sve se promijenilo za LGBT zajednicu u cijelom svijetu. Druge države počele su priznavati brak osoba istog spola i sve je to postalo „normalno“ (Byard, 1997, navedeno u GSAFE, n.d.). Na televiziji su se počele prikazivati stvari koje se prije nisu pa je tako bilo i s odnosima između LGBT likova u filmovima i serijama. Prikazan je prvi poljubac između gej muškaraca (*Dawson's Creek)*, počinje snimanje serije *Queer as Folk* u kojoj su svi glavni likovi homoseksualci i prvi put LGBT likovi imaju djecu, a *Buffy the Vampire Slayer* postaje prva serija s ozbiljnom vezom između dvije žene (Infoplease, n.d.). Sada se u svakoj seriji pojavljuje barem jedan homoseksualac, biseksualac ili transrodna osoba i pojavljuje se kao ponavljajući lik, a ne samo u jednoj epizodi.

3.5.1. Queer as Folk (2000)

Queer as Folk serija je koja je otvorila oči mnogima i koja je donijela mnoge pozitivne promjene LGBT zajednici u društvu. Kako je Jones (2019) napisao u svojem članku „*Queer as Folk was a joyful revelation for LGBT viewers like me"*, ova serija bila je revolucionarna za LGBT gledatelje kao što je on. Serija je izašla samo desetak godina nakon što je 1988. godine izašao zakon (*Section 28*) koji je zabranio promoviranje homoseksualnosti – u školama se nije pričalo o toj temi, isto kao ni u jednoj javnoj ustanovi. Jones (2019) nadalje navodi da je u isto vrijeme postojalo još nekoliko zakona koji su se odnosili na život i prava LGBT osoba, kao npr. zakon koji je zabranio istospolni brak i zakon koji je zabranio posvajanje djece istospolnim parovima. Kada je započelo snimanje serije *Queer as Folk* i kada je ona puštena u javnost, samo 27% Britanaca mislilo je kako veza između dvije odrasle osobe istog spola nije pogrešno, dok je više od pola stanovništva mislilo kako je tu uvijek ili najčešće pogrešno. U novinama se pisalo kako nakon ove serije počinje vladavina „gej mafije". Dok su neki prihvaćali ovu seriju zbog toga što je to bio znak kako je njihova država postala tolerantnije društvo, drugi su pak rekli kako to znači samo da društvo sve više ide prema nemoralu (više u Jones, 2019).

Slika 6. Naslovnica serije *Queer as Folk*
Izvor: preuzeto u cijelosti (Pride, 2018)

3.5.2. Grey´s Anatomy (2005)

Prije četrnaest godina počelo je snimanje najduže medicinske drame ikad snimljene, *Grey's Anatomy* ili *Uvoda u anatomiju.* Serija koja danas broji čak petnaest sezona, poznata je kao jedan od najpozitivnijih prikaza LGBT zajednice ikad. Od početka snimanja pa do danas prikazano je nebrojeno situacija i epizoda koje prikazuju jednog ili više LGBT likova. U vrijeme kada je snimanje započelo, LGBT zajednica još uvijek se borila za stjecanje prava na brak što samo pokazuje koliko je riskantno i hrabro bilo od produkcije serije da prikazuje scene koje prikazuju npr. vjenčanje između dvije žene. Jedan od parova koji su svakako doživjeli najveći uspjeh među publikom su Callie i Arizona, čija je snažna veza bila inspiracija mnogima i mnoge je potaknula da isto kao i one, pokažu svima tko su zapravo i da se ne boje reakcije društva. Callie je ortoped u *Seattle Grace Hospital* koja se uvijek prikazivala kao snažna i samostalna žena. Na početku serije zaljubljuje se u stažistu Georgea i par se vjenča. Međutim, nedugo nakon vjenčanja par se rastaje i Callie shvaća kako ju zapravo privlače i žene te se želi okušati i u tome. Prva veza bila joj je s Ericom Hahn, također zaposlenicom u istoj bolnici, ali ta veza ne traje toliko dugo. Kasnije upoznaje Arizonu i njih dvije ulaze u vezu koja je doživjela ogromnu popularnost među publikom i još uvijek se pamti kao najljepša i najromantičnija veza na televiziji. Njih dvije su se vjenčale i posvojile dijete. Njihova veza, kao i svaka druga, bila je puna uspona i padova, najviše zbog Callienih homofobnih roditelja koji su se protivili tom vezom, što je dokaz već navedenog gore, gdje roditelji ne prihvaćaju svoju djecu onakvom kakva jesu jer se homoseksualnost ne smatra nečime što je normalno (Mixner, 2019).

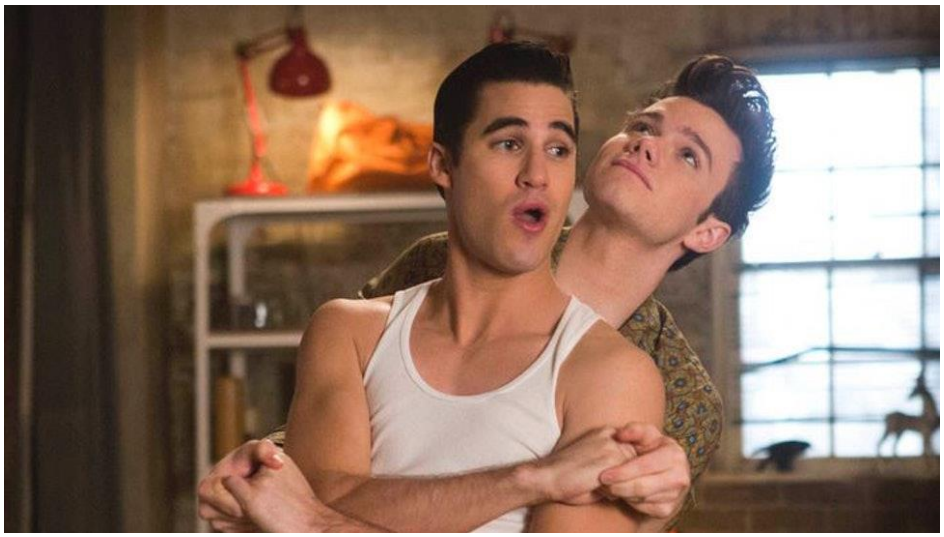

Slika 7. Vjenčanje Callie i Arizone
Izvor: preuzeto u cijelosti (Woman.com, 2018)

Kroz seriju pratimo puno različitih priča od različitih ljudi, gdje se možemo sresti s različitim LGBT likovima kao što su npr. gej vojnik kojega su roditelji napustili jer su homofobni, transrodna djeca koja se vole, itd. Ovo pokazuje koliko je pristup prema LGBT-u jako pozitivan i koliko može pomoći mladima koji se još uvijek pokušavaju pronaći. Nakon nekoliko sezona serije ponavljaju veliku romansu s početka serije, ali ovaj put s dva muška lika koji postaju prvi gej muškarci u cijeloj seriji (doktor Schmitt i Nico Kim). Doktor Schmitt u jednoj epizodi govori svima kako je gej i isti taj dan na svojem Instagram profilu objavljuje kako je on zapravo homoseksualna osoba što je mnoge začudilo, iznenadilo, ali i usrećilo (Mixner, 2019).

3.5.3. Glee (2009)

Još jedna važna i popularna serija među LGBT zajednicom je tinejdžerska serija *Glee* gdje su u središtu radnje članovi grupe „*McKinley High's glee club".* Svi oni se u slobodno vrijeme bave glazbom i svoje osjećaje pokušavaju pokazati upravo pomoću glazbe. Na televiziji je već postalo normalno prikazivati tinejdžere koji su ili homoseksualci ili biseksualci ili transrodne osobe pa je tako su tako neki od tih članova LGBT likovi koji se zbog svoje seksualnosti susreću s mnogim preprekama s obzirom na to da se nalaze u srednjoj školi. *Glee* također prikazuje kako je to biti LGBT tinejdžer u malom gradu gdje se svi znaju i gdje se većinom svi osuđuju (Sarkissian., n.d., str. 145-147). Glavni lik serije je Kurt Hummel koji je javno gej i koji je primjer glavnog i najraširenijeg stereotipa o gej muškarcima, a to je da su gej muškarci ženstveni. Kurt je jedan od onih likova koji se kroz cijelu seriju susreće s mnogim preprekama i lošim situacijama. Međutim, njegov otac ga prihvaća i pomaže mu u svemu. Poljubac između njega i drugog gej lika, Blainea Andersona, iznenadio je sve gledatelje serije i cijeli internet pisao je samo o njemu. Njih dvojica su se zajedno borili protiv svih nasilnika i svih negativnih komentara i provokacija na njihov račun (Shanon, 2016). Kada je riječ o LGBT tinejdžerima na televiziji, *Glee* ima jedinstvenu ulogu i poziciju zbog toga što od početka snimanja prikazuje mnogo LGBT likova. Također, pokazuje publici kako funkcioniraju seksualna orijentacija i identitet (Sarkissian, n.d., str. 147).

Slika 8. Kurt i Blaine
Izvor:, preuzeto u cijelosti (BUSTLE, 2014)

3.6. 2010-e

Legaliziranje braka između osoba istog spola započelo je još 2000. godine, što je već spomenuto gore, međutim, tada je legalan brak između istospolnih osoba bio sveden na minimum, što se promijenilo početkom 2010-e godine. Nakon Islanda koji je brak legalizirao 2010. godine, sve više zemalja učinilo je isto pa tako danas 29 država svijeta podržava brak između osoba istog spola. Iako je to dosta malen broj u odnosu s time koliko država postoji na svijetu, vidi se velika razlika i pozitivna promjena za sve LGBT osobe (Masci, Sciupac i Lipka, 2019). Došlo je i do velikih promjena prikazivanja LGBT zajednice u medijima. U svakoj snimljenoj seriji pojavljuju se LGBT likovi i u isto vrijeme su i glavni likovi koji su u središtu radnje. Kako počinje borba LGBT zajednica za osnovna ljudska prava koja još u potpunosti nisu dobili, tako počinje borba i za još veću vidljivost na televiziji.

3.6.1. Pretty Little Liars (2010)

Do 2010. godine većina je serija negirala biseksualce u terminu LGBT, sve dok nije snimljena serija *Pretty Little Liars.* Prikazivanje biseksualaca u ovoj seriji smatra se normalnim i većina glavnih likova upravo i jesu biseksualci. Prvi biseksualan lik kojeg je važno spomenuti je Maya. Maya se pojavljuje na početku serije i u to vrijeme ima dečka. Međutim, stvara osjećaje prema lezbijki Emily i ulaze u vezu. Ona pomaže Emily da se riješi straha da ljudi oko nje saznaju da je homoseksualac te Emily napokon skuplja hrabrost i govori svojima da je lezbijka. Maya je u isto vrijeme prikazana kao tinejdžerica koja puši travu i kao marljiv učenik i dobar prijatelj. Drugi bitan lik u prezentaciji biseksualaca je Jenna. Jenna je jedan od glavnih negativaca u seriji što nije najbolji prikaz LGBT osoba. Ona u početku serije želi biti sa svojim bratom i ulazi u veze s različitim muškarcima, ali prava ljubav bila joj je ženski lik Shana s kojom završava kasnije. Treći i najvažniji biseksualni lik je Alison oko koje se radnja serije vrti. Alison u početku nestaje i kroz cijelu seriju ju njezine prijateljice pokušavaju pronaći. Kroz epizode se otkrivalo kako je Alison bila u vezama sa starijim muškarcima koji su većinom bili oženjeni ili u dugim vezama. Ono što nitko nije znao je to da je ona bila i s Emily. Nakon što se vraća u grad, priznaje svoje osjećaje Emily i njih dvije započinju vezu. Lik koji najbolje i najpozitivnije prikazuje LGBT u seriji je Emily Fields. Emily je lezbijka i, vrlo važno za spomenuti, druge rase, što se na televiziji jako rijetko prikazivalo. Ona je također prije bila s muškarcima dok nije shvatila da ju zapravo privlače žene. Bojala se da netko ne bi saznao jer nije znala kako bi okolina reagirala, pogotovo zato što živi u malom gradiću. Kasnije govori svojim roditeljima da je homoseksualac, a oni to u početku ne prihvaćaju (Rauscher, 2017). Emily je realan prikaz lezbijke koji je onima koji se bore sa svojim seksualnim identitetom inspiracija te drugim pomaže shvatiti kroz što oni zapravo prolaze. Također, Emily njezina seksualnost ne definira, ista je kao i svi ostali, bavi se sportom, izlazi na ista mjesta gdje i svi ostali, itd. Isto tako, pokazuje koliko je teško suočavanje LGBT osoba s negativnim komentarima koje svakodnevno primaju (Flynn, 2015). Glumica Shay Mitchell, koja utjelovljuje lika Emily Fields, na društvenim mrežama podržava LGBT i govori: „Imam puno prijatelja koji su gay; moja teta je imala djevojku. To je normalno... ne glumim gotičarku obučenu cijela u crno, koja jede ručak u kutu i lezbijka je. Ako pogledate plakat, ne biste mogli utvrditi tko je od nas lezbijka, a to mi je vrlo važno.“ (Teen Vogue, 2013, navedeno u Flynn, 2015).

Slika 9. Emily i Alison
Izvor:preuzeto u cijelosti (Entertainment Weekly, 2019)

3.6.2. Shameless (2011)

Shameless je američka humoristična serija koja prati obitelj Gallagher. Prikazuje se disfunkcionalna obitelj s majkom koja nikada nije kod kuće, s ocem koji je alkoholičar i njihovih šestero djece. Glavni lik serije je Ian Gallagher koji je gej i već u prvoj epizodi članovi njegove obitelji saznaju za to. Nešto što je gledateljima moglo biti novo je to što je njegova obitelj to odmah prihvatila i nisu mu se suprotstavljali. Zbog njihove podrške se Ian ponosi svojom seksualnošću i ne skriva ju. Drugi glavni lik uz Iana je Mickey Milkovich koji je također gej, ali ne želi to javno priznati zbog oca koji je homofob. Zbog toga on i Ian drže svoju vezu u tajnosti iako se iskreno vole. Njihova veza pozitivan je prikaz LGBT-a zbog toga što uspijevaju održavati snažnu vezu uz sve probleme na koje nailaze. Ostaju zajedno do kraja i podržavaju se u svemu. Kada Mickeyev otac sazna za vezu između Iana i Mickeya odluči spojiti Mickeya s prostitutkom i kasnije ga tjera da se za nju vjenča i osnuje obitelj što kasnije rezultira mentalnom bolešću Iana kojemu prekid teško pada (Nika, 2017). *Shameless* je još jedan savršen primjer nasilja u obitelji prema LGBT pojedincima gdje to nasilje može rezultirati nečim puno gorim, kao što je mentalna bolest ili u nekim slučajevima i samoubojstvo.

Slika 10. Ian i Mickey u seriji *Shameless*
Izvor: preuzeto u cijelosti (The Hollywood Reporter, 2016)

3.6.3. Orange Is the New Black (2013)

Orange Is the New Black serija je koja je uvelike promijenila mišljenja i gledišta društva na LGBT zajednicu. Smatra se napretkom za homoseksualce, biseksualce i transrodne osobe jer realno prikazuje LGBT likove i njihove pozadine, ne skriva ništa što se inače skrivalo i sve prikazuje onako kako zapravo jest. Glavni lik serije je Piper Chapman koja je u samom središtu radnje. Ona je u zatvoru zbog svoje bivše djevojke Alex koja ju je uvela u svijet droge i dilanja. Piper je u vrijeme kada je ušla u zatvor bila zaručena za muškarca kojeg kasnije ostavlja zbog Alex. Drugi bitan lik je „Big Boo“ koja je prikazana onako kako stereotipi opisuju lezbijke, muževne i opasne. Glumica koja u seriji glumi „Big Boo“, Lea DeLaria, govori kako je emisija imala veliki utjecaj u borbi ua prava LGBT zajednice s čime se sama zajednica slaže. Najistaknutiji lik u seriji i lik koji je pokupio najviše pozitivnih reakcija je Sophia (Laverne Cox), transrodna osoba koju u zatvoru fizički muče zbog toga što je transseksualac. Laverne Cox prva je transrodna osoba koja glumi transrodnu osobu te po tome možemo vidjeti koliko ova serija zapravo znači za cijelu zajednicu. Njezin lik vjerodostojno pokazuje probleme s kojima se transrodne osobe susreću u društvu (Lee, 2015).

Slika 11. Laverne Cox u ulozi Sophie
Izvor: preuzeto u cijelosti (BUSTLE, 2017)

Ova serija inspirativna mnogima koji se još uvijek bore sa svojom seksualnošću te pokušavaju pronaći svoj identitet zato što *Orange Is the New Black* za svoje LGBT likove koristi stvarne LGBT žene sa stvarnim borbama i problemima s kojima se susreću zbog svoje seksualne orijentacije (Lee, 2015)

Slika 12. Piper i Alex
Izvor: preuzeto u cijelosti (Entertainment Weekly, 2015)

Društvo postavlja norme kojih bi se mediji trebali pridržavati, inače se suočavaju s negativnim komentarima i kritikama i lošom reakcijom publike. U prošlosti se na televiziji vidio odraz tih normi kada se manjine, uključujući LGBT osobe, prikazivalo samo na kratko vrijeme, npr. u jednoj epizodi. Clark (1969) podijelio je prikazivanje manjina u medijima u četiri kategorije: ne-predstavljanje, ismijavanje, reguliranje i poštovanje. Kod njega predstavljanje ne znači i vidljivost. Slično je nakon njega napravio i Berry (1980) koji je zastupljenost manjina (fokusirao se na crnce) podijelio u tri razdoblja: stereotipno doba, nova svijest i stabilizacija. *Orange Is the New Black* protivi se ovim nametnutim normama time što prikazuje žene crnkinje koje su u isto vrijeme lezbijke, biseksualne i transrodne osobe. Druga norma koju je bitno spomenuti je ta da zatvori u cijelo svijetu većinom priznaju samo dva spola, muški i ženski, što nije slučaj u ovoj seriji. Prikazan je i treći spol i to kao glavna uloga i središnji lik cijele serije. Isto tako, poznato je da je zatvor okruženje kontrole i propisa koji su preuzeti iz muških zatvora te se prema ženama odnosi kao prema muškarcima, bez obzira na jasne razlike između spolova (Chavez, 2015: 14). Zbog svih ovih razloga se serija *Orange Is the New Black* smatra najboljim prikazom odnosa javnih ustanova i LGBT osoba, odnosa prema ženama u zatvorima i na samom kraju osobama druge rase čija se seksualna orijentacija ne smatra normalnom.

4. ZAKLJUČAK

Na kraju ovog rada zaključujemo kako postoji vidljiva razlika između prikazivanja LGBT-a na televiziji nekad i prikazivanja u novije vrijeme. LGBT zajednice inače su na meti diskriminacije, govora mržnje te raznih stereotipa i predrasuda zbog toga što su drugačije od onoga na što je društvo naviklo. Zbog toga je početak snimanja serija s LGBT osobama u 70-im godinama značio veliki preokret i uspjeh LGBT-a te veću vidljivost u masovnim medijima, točnije televiziji. Kako mediji imaju i oduvijek su imali veliku ulogu u informiranju javnosti i formiranju mišljenja većine, tako su se najčešće pogrešne činjenice i pogrešan portret LGBT osoba širile u javnost preko tih istih medija. Važnost prezentiranja LGBT zajednice, ali i manjina općenito, je u tome što prezentacija u masovnim medijima, kao što je već spomenuto, uvelike utječe na javnost i pozitivnim prikazivanjem stvaraju se pozitivna mišljenja. Ovo nije bio slučaj 70-ih godina kada se LGBT likove prikazivalo isključivo kao zle, agresivne i opasne. Dokaz tomu je serija *Prisoner*

snimljena 1979. godine, gdje se jedina dva LGBT lika prikazuju kao glavni zlikovci među ostalim likovima. Povećanje broja serija s LGBT likovima započelo je 80-ih godina, ali je to prikazivanje još uvijek bilo premalo za nekakav razvoj i najčešće nije izazvalo pozitivnu reakciju publike koja je pratila seriju. Ovdje je spomenuta serija *Dynasty,* koja dokazuje da diskriminacija najčešće dolazi od strane najbližih te da su LGBT osobe većinom neprihvaćene u vlastitim obiteljima. Do značajnijeg napretka dolazi 90-ih godina kada je prvi put prikazan poljubac između LGBT osoba. Počinju se prikazivati scene koje su prije bile nezamislive i sve je manje negativnih komentara i kritika. Prikazano je i jedno od prvih vjenčanja osoba istog spola na televiziji. LGBT zajednica uspjela se izboriti za neka prava, ali se u društvu još uvijek smatrala nečim „nenormalnim". Neke zemlje počinju štititi, a neke isključiti LGBT zajednicu iz društva i medija. Serije doživljavaju sve veću popularnost među publikom i nestaje strah od iznenadnog prekidanja serije zbog kritika i komentara. Nadalje, prvi put se u glavnoj ulozi pojavljuju gej muškarci u seriji *Will & Grace* koja ruši sve stereotipe. 2000-ih godina započinje legaliziranje istospolnih brakova u nekim zemljama svijeta. Kako u pravnom svijetu, tako su se i na televiziji počele događati neke veće promjene. Prikazan je prvi poljubac između gej muškaraca i u svakoj seriji se pojavljuje barem jedan LGBT lik. Najvažnija serija za ovo vrijeme je *Grey´s Anatomy* ili *Uvod u anatomiju,* koja se kroz sve sezone borila za prava LGBT zajednice. Prikazano je vjenčanje dvaju žena koje kasnije posvajaju dijete, što se prije nije prikazivalo. Također, bori se protiv homofobije koja se pojavljuje u seriji. Sve više zemalja počinje priznavati brak osoba istog spola 2010-ih godina. Događa se velika i pozitivna promjena za zajednicu. Na televiziji se u glavnoj ulozi prikazuje sve više LGBT likova. U ovom razdoblju postoji više važnih serija koje se bore za prava LGBT-a, ali se posebno izdvaja *Orange Is the New Black* što se može vidjeti iz napisanog u ovom radu. U ovoj seriji po prvi put transrodna osoba glumi transrodnu osobu i samim time počinje borba i za njihova prava jer se rijetko kada priznavao treći spol. Isto tako, počinje i borba za ljude druge rase čija je seksualna orijentacija drugačija od očekivanog. Vjerojatnost je da će se LGBT osobe za nekoliko godina uspjeti izboriti za sva svoja prava koja stječu kao ljudi te će ih se sve više pozitivno promovirati i prikazivati u medijima.

5. POPIS LITERATURE

1. Battles, K. i Hilton-Morrow, W. (2002) *Gay Characters in Conventional Spaces: Will and Grace and the Situation Comedy Genre*. Critical Studies in Media Communication, vol.19 (br. 1.), str. 87-105
2. Brooks, G. (2016) *An LGBT History of Television.* theboar. https://theboar.org/2016/02/lgbt-tv-history/ (28.8.2019.)
3. Chavez, M. (2015) *Representing Us All? Race, Gender, and Sexuality in Orange Is the New Black*. Magistarski rad. Mankato: Minnesota State University, Mankato
4. Cook, C. (2018) *A Content Analysis of LGBT Representation on Broadcast and Streaming Television*. Diplomski rad. Chattanooga: The University of Tennessee
5. Dujmović, S. i Vajagić, N. (2019) *Hrvatska: Dug je put pred nama*. U: Theofilopoulos, T., ur. *Priručnik za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima.* Poreč. Centar za građanske inicijative Poreč
6. Fandom (n.d.) https://carringtondynasty.fandom.com/wiki/Steven_Carrington (28.8.2019.)
7. Fandom (n.d.) https://prisonercellblockh.fandom.com/wiki/Prisoner_Cell_Block_H_and_Wentworth_Wiki (28.8.2019.)
8. Farr, D. (n.d.) *GLAAD: American Organization*. Encyclopedia Britannica.: https://www.britannica.com/topic/GLAAD
9. Flynn, C. (2015) *Why ´Pretty Little Liars´ Emily Fields Is One Of TV´s Most Inspiring LGBT Characters*. BUSTLE. https://www.bustle.com/articles/91920-why-pretty-little-liars-emily-fields-is-one-of-tvs-most-inspiring-lgbt-characters (1.9.2019.)
10. GSAFE (n.d.) https://www.gsafewi.org/wp-content/uploads/US-LGBT-Timeline-UPDATED.pdf (28.8.2019.)
11. Infoplease (n.d.) https://www.infoplease.com/history/pride-month/timeline-gays-in-pop-culture-1934-2010 (28.8.2019.)
12. Ioannou, C. (2019) *Uvod*. U: Theofilopoulos, T., ur. *Priručnik za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima*. Poreč: Centar za građanske inicijative Poreč

13. Jones, O. (2019) *Queer as Folk was a joyful revelation for LGBT viewers like me.* The Guardian. https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/feb/28/queer-as-folk-lgbt-channel-4 (31.8.2019.)
14. Keupp, B. (2018) *Always Gay, Never Queer: An analysis of Will & Grace´s strategy for mainstream success*. Završni rad. Boulder. University of Colorado
15. Lee, M. (2015) *´Orange is the New Black´ rids stereotypes for LGBT community*. Saratoga: Saratoga High School. https://www.saratogafalcon.org/content/orange-new-black-rids-stereotypes-lgbt-community (1.9.2019.)
16. Lewis, G. (2018) *Guilty Pleasure: "Dynasty" (1981).* Los Angeles: Medium. https://medium.com/@greglewis091/guilty-pleasure-dynasty-1981-218682aad90b (4.9.2019.)
17. Lezbijska organizacija Rijeka „LORI" (2004) *Mediji i LGBT zajednica: Priručnik za novinarke i novinare o LGBT zajednici*. Rijeka: Tiskara Lambert Rijeka
18. Masci, D., Sciupac, E. i Lipka, M. (2019) *Same-Sex Marriage Aroung the World.* Pew Research Center. https://www.pewforum.org/fact-sheet/gay-marriage-around-the-world/ (31.8.2019.)
19. Mixner, S. (2019) *Queer Girl Friday: The Queer History of ´Grey´s Anatomy´, TV´s Longest-Running Medical Drama.* Awards Circuit https://www.awardscircuit.com/2019/03/01/queer-girl-friday-the-queer-history-of-greys-anatomy-tvs-longest-running-medical-drama/ (31.8.2019.)
20. Nika (2017) *LGBT Representation in Shameless.* Amino. https://aminoapps.com/c/lgbt-1/page/blog/lgbt-representation-in-shameless/j05a_rRYtKueP0eEl14wb6xzqaKqz3Vo3R (1.9.2019.)
21. Rauscher, M. (2017) *Queer Representation in Pretty Little Liars*. GEEKS. https://geeks.media/queer-representation-in-pretty-little-liars-spoilers (1.9.2019.)
22. Sarkissian, R. (2014) *Queering TV Conventions: LGBT Teen Narratives on Glee.* U: Pullen, C., ur. *Queer Youth and Media Cultures.* London. Palgrave Macmillan
23. Seif, R. (2017) *The Media Representation of Fictional Gay and Lesbian Characters on Television: A Qualitative Analysis of U.S. TV-Series regarding Heteronormativity*. Magistarski rad. Jönköpnig: Jönköpnig University.
24. Shanon (2016) *Born This Way: LGBT Representation in Fox's Glee.* representation matters. https://lgbtelevision.wordpress.com/ (31.8.2019.)

25. Theofilopoulos, T. i Paganis, P. (2019) *Osnovni pojmovi i smjernice za medijske stručnjake/inje i student/ice novinarstva*. U: Theofilopoulos, T., ur. *Priručnik za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima.* Poreč: Centar za građanske inicijative Poreč

6. PRILOZI

6.1. POPIS SLIKA

Slika 1. *Primjer izvještavanja o LGBT-u u hrvatskim medijima*, izvor: Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ (2004) *Mediji i LGBT zajednica: Priručnik za novinarke i novinare o LGBT zajednici*. Rijeka: Tiskara Lambert Rijeka, str. 21

Slika 2. *Joan Ferguson*, izvor: Pinterest (n.d.) https://www.pinterest.com/pin/420312577702748912/?lp=true, preuzeto: 28.8.2019.

Slika 3. *Steven i senator Bart*, izvor: Fandom (n.d.) https://carringtondynasty.fandom.com/wiki/Steven_Carrington, preuzeto: 29.8.2019.

Slika 4. *Susan i Carol u seriji* Prijatelji, izvor: Out (n.d.) https://www.out.com/television/2018/9/19/timeline-nearly-every-lgbtq-couple-tv-history#slide-14, preuzeto: 29.8.2019.

Slika 5. *Karen, Will, Grace i Jack*, izvor: Telegram (2017) https://www.telegram.hr/kultura/jedan-od-razloga-zasto-se-veselimo-jeseni-je-nova-sezona-will-i-grace-nakon-11-godina-evo-sto-znamo-o-njoj/, preuzeto: 4.9.2019.

Slika 6. *Naslovnica serije Queer as Folk*, izvor: Pride (2018) https://www.pride.com/tv/2018/12/18/queer-folk-getting-reboot-it-ready-2019, preuzeto: 31.8.2019.

Slika 7. *Vjenčanje Callie i Arizone*, izvor: Women.com (2018) https://www.women.com/ashleyferraro/quiz-not-even-arizona-robbins-can-ace-this-callie-torres-test-can-you, preuzeto: 4.9.2019.

Slika 8. *Kurt i* Blaine, izvor: BUSTLE (2014) https://www.bustle.com/articles/21230-glee-season-6-spoilers-make-it-seem-like-a-kurt-blaine-wedding-is-in-our, preuzeto: 31.8.2019.

Slika 9. *Emily i Alison*, izvor: Entertainment Weekly (2019) https://ew.com/tv/2019/03/20/pretty-little-liars-the-perfectionists-alison-emily/, preuzeto: 1.9.2019.

Slika 10. *Ian i Mickey u serija* Shameless, izvor: The Hollywood Reporter (2016) https://www.hollywoodreporter.com/live-feed/shameless-mickey-ian-spoilers-noel-fisher-interview-954800, preuzeto: 1.9.2019.

Slika 11. *Laverne Cox u ulozi Sophie*, izvor: BUSTLE (2017) https://www.bustle.com/p/why-is-sophia-handcuffed-to-a-wall-in-the-orange-is-the-new-black-season-5-trailer-her-fate-doesnt-look-very-good-56651, preuzeto: 4.9.2019.

Slika 12. *Piper i* Alex, izvor: Entertainment Weekly (2015) https://ew.com/article/2015/06/10/orange-new-black-season-3-prepon-spoilers/, preuzeto: 1.9.2019.

6.2. POPIS GRAFIKONA

Grafički prikaz 1. *GLAAD-ovo izvješće „Where we are on TV“*, izvor: Cook, C. (2018) *A Content Analysis of LGBT Representation on Broadcast and Streaming Television*. Diplomski rad. Chattanooga: The University of Tennessee, str. 7